

Икки сажда ўртасидаги зикрлар

Ушбу ўтиришларида қуидаги зикрларни айтар эдилар:

«**Ониси магфират қилгун. Парвардигоро, мени магфират қилгун.**»

1- «Парвардигоро, мени магфират қилгун. Парвардигоро, мени магфират қилгун.»

«**Ониси магфират қилгун. Парвардигоро, мени магфират қилгун. Менга раҳм этгин. Мени ҳидоят қилгун, ўнглагин ва оғият (соглик) ато этгин. Менга ризқ бергин ва мени юксалтиргин.**»

Буларни тунги намозларида айтар эдилар.

Сўнг такбир айтар ва иккинчи саждага борар эдилар. Намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюрганлар ва икки сажда ўртасида хотиржам туришга буюрганларидан сўнг: **«Кейин «Аллоҳу акбар» дейсан, сўнг сајда қиласан ...сўнг шуни ҳар бир намозингда қиласан»** деганлар.

Баъзан ушбу такбир билан бирга қўлларини кўтарар эдилар.

Ушбу саждаларини ҳам худди биринчи саждаларидек қиласар, сўнг такбир айтиб бошларини кўтарар эдилар.

Баъзан қўлларини ҳам кўтарар эдилар.

Сўнг чап оёклари устига ўтирас, ҳатто ҳар бир суюк-аъзо ўз ўрнига қайтар эди.

Сўнг икки қўлларига суяниб, иккинчи ракъатга туриб кетар эдилар.

Намозлари ичидаги турниб кетаётганда хамир қоргандек икки қўлларига суянар эдилар.

Иккинчи ракъатга турсалар, «Алҳамду лиллаҳ» билан бошлар ва сукут қилиб турмасдилар.

Ушбу ракъатда ҳам биринчи ракъатда қилганларидек қилас, бироқ буни аввалгидан кўра қисқароқ қилас, эдилар.

Ҳар бир ракъатда «фотиҳа» ўқиши лозимлиги

Намозини нуқсонли қилган кишига биринчи ракъатда «Фотиҳа» сурасини ўқишини буюргач:

«Ҳамд ол :ламлаҳи рахим») «Лаъибони мубинни олди Ҳамдиди Ҳамдиди мубинни олди» (Ҳамдиди мубинни олди)

«Сўнг ҳар бир ракъатда шундай қилгин» деганлар.

Ҳамдиди мубинни олди (Ҳамдиди мубинни олди) «Лаъибони мубинни олди Ҳамдиди мубинни олди» :ламлаҳи рахим

Яна айтганлар: **«Ҳар бир ракъатда қироат (қилиш лозим.)»**

Биринчи ташаҳхуд

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам иккинчи ракъатдан сўнг

Ислом Нури

ташаҳҳудга ўтирас эдилар. Бамдодга ўхшаган икки ракъатли намозда худди икки сажда ўртасида ўтирганларидек «чап оёқларини тўшаб, устига ўтирас эдилар.»

Уч ва тўрт ракъатли намозларнинг «биринчи ташаҳҳудида ҳам шундай ўтирас эдилар».

Намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюриб, айтганлар:

«**Оннинг ўтирасида ўтирганларни ўтиришадиган чап оёқларини тўшаб, ҳам шундай ўтирас эдилар**) «**Оннинг ўтирасида ўтиришадиган чап оёқларини тўшаб, ҳам шундай ўтирас эдилар**)

«Намоз ўртасида ўтирсанг хотиржам бўл-шошилма ва чап сонинг устига ўтиришадиган чап оёқларини тўшаб, ҳам шундай ўтирас эдилар.»

Абу Хурайра розияллоҳу анҳу айтадилар: «Мени халилим (Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозимда) итнинг чўккаллаб ўтиришидек чўккаллаб ўтиришдан қайтардилар.»

Бошқа бир ҳадисда: «Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «уқбатуш-шайтон» (шайтоновон – яъни болдир ва сонларни тиклаган ҳолда қўлларни ерга тираб ўтириш)дан қайтарар эдилар.»

Ташаҳҳудда ўтирсалар ўнг қўлларини ўнг сонлари (бир ривоятда: тиззалири) устига, чап қўлларини чап сонлари (бир ривоятда: тиззалири) устига қўяр эдилар.

Ўнг тирсакларининг четини ўнг сонлари устига қўяр эдилар.

«**Оннинг ўтирасида ўтиришадиган чап оёқларини тўшаб, ҳам шундай ўтирас эдилар**) «**Оннинг ўтирасида ўтиришадиган чап оёқларини тўшаб, ҳам шундай ўтирас эдилар**) :**Оннинг ўтирасида ўтиришадиган чап оёқларини тўшаб, ҳам шундай ўтирас эдилар**)

«Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа» : «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа» : «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа» : «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа» : «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа»

Намозда чап кўлига суяниб ўтирган одамни бундай қилишдан қайтариб: **«Яхудларнинг намози шундай бўлади»** деганлар, бир лафзда: **«Бундай ўтирмагин, зеро бу азобланаётган кимсаларнинг ўтиришидир»**, бошқа бир ҳадисда: **«бу газабга дучор бўлган кимсаларнинг ўтиришидир.»**

Ташаҳҳудда кўрсаткич бармоқ билан ишора қилиш

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чап кафтларини чап тizzаларига ёзиб кўяр, ўнг кафтларини йиғиб, кўрсаткич бармоқ билан қиблага ишора қилар ва кўзларини ундан узмас эдилар.

Бармоқ билан ишора қилсалар, бош бармоқни ўрта бармоққа кўяр, гоҳида эса бу икки бармоқни ҳалқа қилар эдилар.

Бармоқни кўтарганда дуо билан ҳаракатлантирас эдилар.

: «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа» : «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа» : «Анъана муроҷиа муроҷиа муроҷиа муроҷиа»

«У (яъни саббоба) шайтонга темирдан ҳам қаттиқдир» деган эдилар.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сахобалари дуода бармоқ билан ишора қилиш хусусида бир-бирларига қаттиқ танбеҳ берардилар».

Ислом Нури

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар икки ташаҳҳудда шундай қилар эдилар.

Бир кишини икки бармоғи билан дуо қилаётганини кўриб: «*Битта* (бармоқ билан) **қил, битта** (бармоқ билан) **қил**» деб кўрсаткич бармоқقا ишора қилдилар.

Биринчи ташаҳҳуднинг вожиблиги ва унда дуо қилишнинг машруълиги

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар икки ракъатда «Ат-таҳийёт» ўқир эдилар.

Қаъдада биринчи айтадиган сўзлари «Ат-таҳийёту лиллаҳи» бўлар эди.

Аввалги икки ракъатдан кейин уни ўқишини унугланган бўлсалар, охирги ташаҳҳуд ортидан сахв саждасини қилар эдилар.

«اللّٰهُمَّ إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ... إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ :إِنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ [إِنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ] إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ إِنِّي أَنْتَ مُبَشِّرٌ بِأَنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ (إِنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ :إِنِّي أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ)

Унга буюриб, айтганлар: «*Ҳар икки ракъатда ўтирасаларингиз «Ат-таҳийёт» ўқинглар... Ва ҳар бирингиз ўзи ёқтирган дуоларни танлаб, шу билан Аллоҳга дуо қилсин.*» Бир лафзда: «*Ҳар ўтиришда «Ат-таҳийёт» ўқинглар.*»

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобаларга ташаҳҳудни Куръондан сура ўргатганларидек ўргатар эдилар.

Уни махфий ўқишлиқ суннатдир.

Ташаҳҳуд сийғалари (қўринишлари)

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ташаҳҳуднинг бир неча қўринишларини ўргатганлар:

1- Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу ташаҳҳуди: «Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга ташаҳҳудни -қўлим у зотнинг икки кафтлари орасида бўлган ҳолда - худди Қуръон сурасини ўргатаётгандек ўргатдилар:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكُم مَا أَنْتَ مَوْلَانِي وَمَا أَنْتَ مَوْلَى أَنَا
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْجَنَّةِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْجَنَّةِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْجَنَّةِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ»

Салом-таъзимлар, дуолар ва (ҳамду санода ишлатиладиган) тоййиб-покиза сўзу-амаллар Аллоҳ учундир. Эй Набий! Сизга Аллоҳнинг саломи, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллоҳнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин. Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ ва яна гувоҳлик бераман Мухаммад Унинг қули ҳамда расулидир.

2- Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ташаҳҳуди: «Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга ташаҳҳудни худди Қуръондан бирор сурани ўргатгандек ўргатар эдилар:

«أَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكُم مَا أَنْتَ مَوْلَانِي وَمَا أَنْتَ مَوْلَى أَنَا
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْجَنَّةِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ
إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْجَنَّةِ وَمَا تَرْكَبَتْ مِنِّيْ»

Ҳадис Ҳадис .(Ҳадисий Ҳадис : Ҳадисий Ҳадис) «Ҳадисий Ҳадисий Ҳадисий Ҳадисий Ҳадисий Ҳадисий .

«Муборак салом-таъзимлар, дуолар, тоййиб-покиза сўзу амаллар Аллоҳ учун хосдир. Эй Набий! Сизга Аллоҳнинг саломи, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллоҳнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин. Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ ва гувоҳлик бераман Мұхаммад Унинг расулидир.»

3- Ибн Умар розияллоҳу анҳумо ташаҳҳуди: Унинг ташаҳҳуди ҳам айни Ибн Масъуд ташаҳҳуди каби фақат «Ашҳаду ан ла илаҳа иллаллоҳ» дан кейин «ваҳдаҳу ла шарийка лаҳу» маъноси: шериксиз ёлғиздир, зиёдаси бор.

4- Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоҳу анҳу ташаҳҳуди: унинг аввали «Аттаҳийяту, аттойибату, ассолавату лиллаҳ» деб бошланади ва охири Ибн Умарники каби зиёдаси билан тугалланади.

5- Умар ибн ал-Хаттоб розияллоҳу анҳу ташаҳҳуди: Минбарда ўтирган ҳолларида одамларга ташаҳҳудни таълим бериб айтар эдилар: «Аттаҳийяту лиллаҳи, азза-а-кияту лиллаҳи, аттойибату лиллаҳи, ассолавату лиллаҳи...) қолгани айни Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу ташаҳҳуди каби эди.

Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтиш, унинг ўрни ва сийғалари

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам биринчи ташаҳҳудда ва бошқасида ўзларига саловот айтар эдилар.

Буни умматга ҳам машруъ қилиб, уларни саловот айтишга буюрдилар ва саловотнинг бир неча кўринишларини уларга ўргатдилар:

«Ҳамиди Ҳамидийнинг ҳам Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамиди Ҳамидийн
Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн».

**1- Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оила аҳли-умматига раҳмат-
магфират ёғдирганинг каби Муҳаммадга ва унинг оила аҳли-
умматига ҳам раҳмат-магфират ёғдиргин. Албатта Сен
мақтовли ва улуғ Зотсан. Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оила
аҳли-умматига баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва
унинг оила аҳли-умматига ҳам баракот-хайр ато этгин.
Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан.**

«Ҳамиди Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамиди Ҳамидийн Ҳамидийн
Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн
Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн
Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн Ҳамидийн»

**2- Эй Аллоҳ! Иброҳим оила аҳлини раҳмат-магфират
қилганинг каби Муҳаммад, унинг аёллари ва зурриётини ҳам
раҳмат-магфират қилгин. Иброҳим оила аҳлига хайр-баракот
ато этганингдек Муҳаммадга, унинг аёллари ва зурриётига
ҳам хайр-баракот ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ
Зотсан.**

Учинчи, сўнг тўртинчи ракъатга туриш

Сўнг Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам такбир айтиб учинчи ракъатга турар эдилар. Намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга (яъни такбир айтишга) буюргач: **«Ҳар бир рукуъ ва саждада шундай қилгин»** деганлар.

Қаъдадан турсалар такбир айтиб, сўнг турар эдилар.

Баъзан ушбу такбир билан қўлларини кўтарар эдилар.

Тўртинчи ракъатга турмоқчи бўлсалар «Аллоҳу акбар» дер эдилар. Юқорида айтилганидек, намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюрганлар.

Баъзан ушбу такбир билан қўлларини кўтарар эдилар.

Сўнг чап оёқлари устига ўтирап, ҳатто ҳар бир суяк-аъзо ўз ўрнига қайтар эди. Сўнг туриб кетар, тураётганларида хамир қоргандек икки қўлларига суянар эдилар.

Ушбу икки ракъатнинг ҳар бирида «Фотиҳа»ни ўқир, намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюрганлар, баъзан пешин намозида бир неча оят қўшиб ҳам қўяр эдилар.

Бало-офат пайтида беш вақт намозда қунут ўқиши

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бирорни дуои бад қилмоқчи бўлсалар ё бирорнинг ҳаққига дуо қилмоқчи бўлсалар охирги ракъатда рукуъдан кейин, «самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ, аллоҳумма роббана лакал ҳамд» дегач қунут дуосини ўқир эдилар. Ушбу дуони жаҳрий

Ислом Нури

ўқир, қўлларини кўтарар, орқадагилар «омин» деб туришарди.

Кунутни беш вақт намознинг ҳаммасида ўқир, фақат, қачонки бирор қавмнинг фойдасига ё заарига дуо қилгандагина шундай қилар эдилар. Баъзан:

«**اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكُمْ مِّنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا تَرَأَى وَمَا تَعْلَمُ وَمَا لَمْ يَرَى
وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ
وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ
وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ**»
(«**اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكُمْ مِّنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا تَرَأَى وَمَا تَعْلَمُ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ**»)

«Эй Аллоҳ, Валид ибн Валидга, Салама ибн Ҳишомга, Айёш ибн Аби Рабиъага Ўзинг најсот бер. Музор (қабиласи)га азобингни қаттиқ қил ва уни Юсуф (давридаги қаҳатчилик) йиллариdek кўп йиллар қил, (Эй Аллоҳ, Аллоҳ ва расулига осий бўлган Лихъян, Риъл, Заквон ва Усайя қабилаларини лаънатла» деб дуо қилганлар.

Сўнг - қунутдан фориғ бўлгач - «Аллоҳу акбар» деб саждага борар эдилар.

Витрдаги қунут

Кўпинча витр ракъатида қунут ўқир ва буни рукуъдан илгари қилар эдилар.

Ҳасан ибн Алий розияллоҳу анҳумога қуйидаги қунут дуосини ўқишина таълим берганлар:

«**اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكُمْ مِّنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا تَرَأَى وَمَا تَعْلَمُ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ
وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ
وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ وَمَا لَمْ يَرَأْ وَمَا لَمْ يَعْلَمْ**»

«Аллоҳ! Сизниң көзинең күннен күнгөн көзинең күннен күнгөн
көзинең] күннен күнгөн көзинең күннен күннен күннен күннен
күннен күннен күннен күннен күннен күннен күннен күннен күннен...»

**Эй Аллоҳ! Мени ҳидоят этган кишиларинг қатори ҳидоят
этгин. Офият (соглик) ато этганларинг қаторида офият
бергин. Яқин тутганларинг қаторида мени ҳам Ўзинга яқин
этгин. Ато қилган нарсаларингни мен учун баракотли этгин.
Қазо-хукм этган нарсаларинг ёмонлигидан мени асрагин.
Албатта, Сен ҳукм этасан. Сенга (қарши) ҳукм этилмас. Сен
дўст тутган киши хор бўлмас [ва Сен душман тутган киши
азиз бўлмас]. Парвардигоро! Сен баракотли-буюк ва олий
Зотдирсан.**

Охирги ташаҳҳуд ва унинг фарзлиги

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тўртинчи ракъатни
тамомлагач, охирги ташаҳҳуд учун ўтирас эдилар.

Бунда ҳам биринчи ташаҳҳудда буюрган нарсага буюрас, ўзлари ҳам
аввалгисида қилганларидек қиласар эдилар, фақат ушбу ташаҳҳудда
«таварруқ» қилган ҳолатда ўтирас эдилар – чап ёнлари (сондан
юқориси)ни ерга қўяр ва икки оёқларини бир тарафдан чиқарар
эдилар. Баъзан чап оёқни сон ва болдиrlари остига қўяр, ўнг оёқни
тиклар, гоҳида эса ёткизар эдилар. Чап қўллари тиззалирини тутиб,
унинг устига оғирликларини ташлар эдилар.

Пайғамбарга саловот айтиш вожиблиги

«Аллоҳ! Сизниң көзинең күннен күнгөн көзинең күннен күннен :Сизниң көзинең күннен күннен күннен күннен...»

Ҳизбий тақдими ала мақдусларни ҳамда бирназ оғизидан қадар өткенинен соң яхшисига ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир одамни намозида Аллоҳга ҳамду-сано ва пайғамбариға саловот айтмасдан дуо қилаётганини эшитиб: **«Бу одам шошилди»** дедилар, сўнг уни чорлаб, унга ва бошқаларга хитобан: **«Бировингиз агар намоз ўқиса, аввал бошда Парвардигори азза ва жаллаға ҳамду сано айтсин, сўнг пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтсин-да, кейин хоҳлаган дуосини қиласкерсин»** дедилар.

Ҳизбий тақдими ала мақдусларни ҳамда бирназ оғизидан қадар өткенинен соң яхшисига ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти. Шундайда (оғизидан) «Тоннага макул» : «Тоннага макул» ҳамда ўтилдишини макул дейти.

Бир киши намоз ўқиётганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб, Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Дуо қил, ижрабат қилинади, сўра, берилади»** дедилар.

Тўрт нарсадан паноҳ тилаш вожиблиги

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бирингиз охирги ташаҳҳуддан фориг бўлгач, Аллоҳдан тўрт нарсадан паноҳ тиласин:

«Ҳар бирингиз охирги ташаҳҳуддан фориг бўлгач, Аллоҳдан тўрт нарсадан паноҳ тиласин: Ҳамда масиҳи Дајсжол фитнасининг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман» десин, [сўнг истаган нарсасини сўраб дуо қилсин.]»

«Парвардигоро! Мен Сендан жаҳаннам азобидан, қабр азобидан, тириклик ва ўлим фитнасидан ҳамда масиҳи Дајсжол фитнасининг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман» десин, [сўнг истаган нарсасини сўраб дуо қилсин.]»

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ташаҳҳудда шу билан дуо қилар эдилар.

Буни саҳобаларига Қуръондан бирор сурани ўргатгандек ўргатар эдилар.

Салом беришдан олдинги дуолар

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларида ҳар турли дуолар билан – гоҳ униси билан, гоҳ буниси билан – дуо қилар эдилар ва намоз ўқувчига ушбу дуолардан хоҳлаганини қилишга изн берганлар:

Ҳамда масиҳи Дајсжол фитнасининг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман

Ислом Нури

Худоји Аллоҳ Асқар! Мен Сендан қабр азобидан, масихи Даёжсол фитнасидан ва тириклиқ ҳамда ўлим фитнасидан паноҳ беришингни сўрайман! Парвардигоро! Мен Сендан гуноҳкорлик ва қарздорликдан паноҳ беришингни сўрайман!

Худоји Аллоҳ Асқар! Мен Сендан қабр азобидан, масихи Даёжсол фитнасидан ва тириклиқ ҳамда ўлим фитнасидан паноҳ беришингни сўрайман! Парвардигоро! Мен Сендан гуноҳкорлик ва қарздорликдан паноҳ беришингни сўрайман!

Худоји Аллоҳ Асқар! Мен Сендан ӯзим қилган ишларнинг ёмонлигидан ва ҳали қилмаган ишларимнинг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман!

Худоји Аллоҳ Асқар! Мени осон-енгил ҳисоб билан ҳисоб қилгайсан.

Худоји Аллоҳ Асқар! Мени осон-енгил ҳисоб билан ҳисоб қилгайсан. Мени осон-енгил ҳисоб билан ҳисоб қилгайсан.

ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР.

4- Эй Аллоҳ! Гайбни билишинг ва яратишга қодирлигинг билан (сўрайман,) агар ҳаётни мен учун хайрли деб билсанг, яшатгин. Агар ўлим мен учун хайрли бўлса, ўлим бергин. Эй Аллоҳ! Мени ошкору гайб (ишлар, ҳолатлар)да Ўзингдан қўрқадиган этгин. Газаблигу розилик ҳолатимда Сендан ҳақ ва адолат сўзини (сўзлатишинги) сўрайман. Фақирликда ҳам, бойликда ҳам тежсамкорлик (исроф этмаслик)ни беришинги сўрайман. Туганмас неъмат, узилмас-абадий севинч сўрайман. Қазо-хукмдан кейин розиликни, ўлимдан сўнг яхши ҳаётни сўрайман. Юзингга боқиши лаззатини ва зарарли қайгуларсиз, адаштиргувчи фитналарсиз висолинг шавқини сўрайман! Эй Аллоҳ! Бизни иймон зийнати ила зийнатлагин ва тўғри йўлга бошлагувчи, тўғри йўлда юрувчи(лардан) қилгин.

Абу Бакр розияллоҳу анҳуга қуйидаги дуони таълим бердилар:

ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР
ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР
ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР.

5- Парвардигоро! Албатта мен ўз нафсимга кўп зулмлар қилдим. Гуноҳларни ёлгиз Сенгина кечиргувчисан. Мени ўз ҳузурингдан бўлган магфират билан кечиргин, менга раҳм этгин! Албатта Сен Кечиргувчи ва Раҳмли Зотдирсан.

Оиша розияллоҳу анҳога ушбу дуони қилишни буюрганлар:

ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР] ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР ҲАҚИДА БИЛГИЛОНДОР

Ислом Нури

Ондохи оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн [оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн] оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн :**Аллоҳ** өзүн) оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн (оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн) оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн] оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн [өзүн] оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн] [оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн] оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигардан оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн [оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн]

6- Эй Аллоҳ! Мен Сендан ҳозиру келажакда, ўзим билгану билмаган барча яхшиликларни сўрайман ва ҳозиру келажакда, ўзим билгану билмаган барча ёмонликлардан паноҳ сўрайман. Сендан жсаннатни ва унга яқинлаштирувчи сўзу амаллар(га муваффақ этишинг)ни сўрайман, дўзахдан ва унга яқинлаштирувчи сўз ва амаллардан паноҳ беришингни сўрайман. **Мен Сендан банданг ва пайғамбаринг Мұҳаммад соллаллоҳу алаихи ва саллам сўраган яхшиликларни сўрайман, банданг ва пайғамбаринг Мұҳаммад соллаллоҳу алаихи ва саллам паноҳ сўраган ёмонликлардан паноҳ сўрайман.** Менга бирон ишни ҳукм қилсанг, унинг оқибатини мен учун рушдтўғрилик қилишингни сўрайман.

Ондохи оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн оғиздигарни өзгөртүүлүк өзүн.

7- Парвардигоро! Мен Сендан жсаннатни сўрайман ва дўзахдан паноҳ тилайман.

Ислом Нури

8- Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир кишининг ташаҳҳудда:

Қарнинги ўзига иштаган Ҳамад бен Абдурраҳман Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади.

**«Эй Аллоҳ! Мен Сенинг Яккаю Ягона, тугмаган ҳам,
тугилмаган ҳам ва ҳеч бир тенги бўлмаган Самад-бехожат
Зот эканлигинг билан сўрайман: Менинг гуноҳларимни
кечиргин! Албатта, Сен Кечиримли ва Раҳмли Зотдирсан» деб
дую қилаётганини эшитиб: «Бунинг гуноҳи кечирилди, бунинг
гуноҳи кечирилди» дедилар.**

9- Бошқа бир кишининг ҳам ташаҳҳудда:

Қарнинги ўзига иштаган Ҳамад бен Абдурраҳман Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади
Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади Ҳамади

**«Парвардигоро! Ҳамд (ёлгиз) Сенгалиги, Сендан ўзга илоҳ,
йўқлиги, Сенинг ёлгиз, шериксиз ва яхшиликни инъом қилувчи
Зотлигинг билан сўрайман. Эй осмонлару ерни яратгувчиси,
улуглик ва икром соҳиби, эй мангу тирик ва абадий тургувчи!
Мен Сендан жаннатни сўрайман ва дўзахдан паноҳ тилайман»** деб дую қилганини эшитиб, саҳобаларига: **«Нима билан дуо
қилганини биласизларми?»** деб сўрадилар. Улар: «Аллоҳу ва Расули
билувчи роқдир» деб жавоб беришди. **«Жоним қўлида бўлган Зотга**

қасамки, Аллоҳга у билан дуо қилинса албатта ижобат қиласиган ва у билан сўралса албатта берадиган Буюк Исми билан дуо қилди» дедилар.»

10- Ташаҳҳуд ва салом ўртасидаги охирги сўзларидан бири қуйидаги дуо эди:

Аллоҳи Амин! Аллоҳи Амин!

Парвардигоро! Менинг аввал қилганларимни ҳам, (кейин) охир қилганларимни ҳам, яширин қилганларимни ҳам, ошкор қилганларимни ҳам, исрофларимни ҳам ва Ўзинг мендан кўра яхшироқ биладиган (ишларим-гуноҳларим)ни ҳам магфират этгин. Аввал этгувчи ҳам, охир этгувчи ҳам Сенсан. Сендан ўзга илоҳ йўқ!

Салом бериш

Кейин Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўнг томонларига: «**Ассалому алаикум ва роҳматуллоҳ**» деб салом берар, ҳатто ўнг юзларининг оқлиги (орқадагиларга) кўринар, чап томонларига: «**Ассалому алаикум ва роҳматуллоҳ**» деб салом берар, ҳатто чап юзларининг оқлиги (орқадагиларга) кўринар эди. Баъзан ўнгга берилган биринчи саломга «**ва барокатуҳ**» деб қўшиб қўярдилар.

Ўнг томонларига «**Ассалому алаикум ва роҳматуллоҳ**» деб салом берсалар, баъзан чап тарафларига «**Ассалому алаикум**» дейиш

билин кифояланар, баъзан олд тарафларига қараб, ўнг томонга сал мойил бўлган ҳолда бир бор «**Ассалому алаикум**» деб салом бериб қўяр эдилар.

Саломнинг ҳуддиаси боришининг ишора тарзи олини саллам буни кўриб қолиб: «**Сизларга нима бўлди, қўлларингизни худди асов отларнинг думларидек (кўтариб) ишора қиласизлар?! Қай бирингиз салом берса, ён шеригига ўғирилиб қарасин, лекин қўли билан ишора қилмасин**» дедилар. (Бир ривоятда: «**қўлини сонига қўйган ҳолда ўнг ва чап томонидаги биродарига салом бериши кифоя қиласи**.»)

Саҳобалар ўнг ва чап тарафга салом беришганда кафтлари билан ишора қилишарди, Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буни кўриб қолиб: «**Сизларга нима бўлди, қўлларингизни худди асов отларнинг думларидек (кўтариб) ишора қиласизлар?! Қай бирингиз салом берса, ён шеригига ўғирилиб қарасин, лекин қўли билан ишора қилмасин**» дедилар. (Бир ривоятда: «**қўлини сонига қўйган ҳолда ўнг ва чап томонидаги биродарига салом бериши кифоя қиласи**.»)

Саломнинг лозимлиги

Саломнинг лозимлигига ишора тарзи олини саллам буни кўриб қолиб: «**Намознинг калити таҳоратдир, таҳрими такбир айтиш, таҳлили эса**»

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: «**Намознинг калити таҳоратдир, таҳрими такбир айтиш, таҳлили эса**

салом беришдир.»

Хотима

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларининг сифати ҳақида юқорида ўтган барча сўзлар эркак ва аёлларга баробар тегишли бўлиб, булардан баъзиларида аёлларни истисно этиш борасида бирор ҳадис келган эмас. Балки, у зотнинг: «**Менинг намоз ўқиганимни кўрганингиздек намоз ўқинглар**» ҳадислари аёлларни ҳам ўз ичига олади.

Иброҳим ан-Нахайй айтадилар: «Намозда эркаклар қандай қилсалар аёллар ҳам шундай қиладилар.»

Имом Бухорий «Ат-тариҳус-сағир»да Умму Дардо розияллоҳу анҳо ҳақида ривоят қилиб: «У намозида эркакларнинг ўтиришидек ўтирас эди, фақиҳа (фиқҳни биладиган) эди» дейдилар.

Аёл кишининг саждада йиғилиб туриши ва унинг бу хусусда эркаклар каби эмаслиги ҳақидаги ҳадис, сахих бўлмаган мурсал ҳадисдир. Буни Абу Довуд «Маросийл»да Язид ибн Аби Хубайбдан ривоят қилиб келтирган.

Имом Аҳмад ривоят қилган, Ибн Умар розияллоҳу анҳу аёлларини намозда тараббувъ (чордона қуриб ўтириш)га буюрганлари ҳақидаги сўзнинг исноди сахих эмас, чунки унда Абдуллоҳ ибн ал-Амрий бор, у эса заифдир.

* * *

Булар Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларининг такбирдан

саломгача бўлган кўринишлари ҳақида жамлашга мұяссар бўлганларимиз эди.

Аллоҳ таолодан уни Ўзи учун холис бўлган ва меҳрибон пайғамбарининг суннатларига йўлловчи китоб қилишини сўрайман.

Эй Аллоҳим! Сен поксан ва Сенинг ҳамдинг билан тасбех айтаман. Гувоҳлик бераманки, Сендан ўзга илоҳ йўқдир. Сендан истиғфор сўрайман ва Сенга тавба қиласман.

Эй Аллоҳим! Иброҳимга ва унинг оила аҳлига раҳмат ёғдирганинг ва баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва унинг оила аҳлига ҳам раҳмат ёғдиргин ва баракот-хайр ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан.

Абу Довуд ва Ибн Можа ривояти

Абу Довуд, Термизий ва Ибн Можа ривояти

Бухорий, Муслим ривоятлари

Абу Довуд, Ҳоким ривоятлари

Абу Авона, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Муслим ривоятлари

Абу Авона, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Шофеъий ривоятлари

Абу Исҳоқ, Байҳақий ривоятлари. Ушбу хусусдаги: «Камон ўқидек туриб кетар, қўлларига суяномас эдилар» ҳадиси мавзуъдир ва шу маънодаги бошқа сўзлар ҳам сахих бўлмаган заиф сўзлардир.
(Албоний.)

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Аҳмад ривояти

Иbn Можа, Иbn Ҳиббон, Аҳмад ривоятлари

Насойй ривояти

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Абу Довуд, Байҳақий ривоятлари

Таёлисий, Аҳмад, Иbn Абу Шайба ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд, Насойй ривоятлари

Байҳақий, Ҳоким ривоятлари

Аҳмад, Абу Довуд ривоятлари

Абдурраззоқ ривояти

Муслим, Абу Авона, Ибн Хузайма ривоятлари

услим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Ибн Жоруд, Ибн Хузайма, Ибн Ҳиббон ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Ибн Жоруд, Ибн Хузайма, Ибн Ҳиббон ривоятлари

Аҳмад, Баззор, Абу Жаъфар, Бухтурий, Абдулғаний ал-Мақдисий,
Руёний, Байҳақий ривоятлари

Ибн Абу Шайба ривояти

Насоий, Байҳақий ривоятлари

Ибн Абу Шайба, Насоий, Ҳоким ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривояти

Байҳақий ривояти

Бухорий, Муслим ривоятлари

Насоий, Аҳмад, Табароний ривоятлари. Мен айтаман (Албоний):
Мазкур ҳадиснинг зоҳири ҳар бир ташаҳҳуд, гарчи ундан кейин салом
бўлмаса ҳам унда дуо қилишнинг машруълигига далолат қилмоқда.
Ибн Ҳазм шундай дер эди. (Лекин тўрт мазҳаб имомлари бунга хилоф
ўлароқ ортида саломи бор ташаҳҳуддан кейин дуо қилинади деганлар.
ИНТ)

Насоий ривояти

Бухорий, Муслим ривоятлари

Абу Довуд, Ҳоким ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд ва Дорақутний ривоятлари, сахих деган

Аҳмад, Муслим, Ибн Можа, Насоий, Абу Довуд ривоятлари

Молик ва Байҳақий ривоятлари

Абу Авона, Насоий ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Бухорий ва Муслим ривояти

Бухорий ва Муслим ривояти

Абу Яъло ривояти

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Абу Авона, Насоий ривоятлари

Ҳарбий «Ғарибул ҳадис»да ривоят қилган. Ушбу маъно Бухорий ва Абу Довудда ҳам бор. Бироқ, «Киши намозда турганида қўлига

суянишидан қайтардилар» ҳадиси саҳиҳ бўлмаган мункардир.
(Албоний.)

Бухорий, Аҳмад ривояти

Бухорий, Аҳмад ривояти

Аҳмад, Табароний ривоятлари

Абу Довуд, Сирож, Ҳоким ривоятлари

Бухорий, Муслим ва Аҳмад ривояти, икки қавс ичидаги зиёда
Муслимники

Насоий, Аҳмад, Сирож, Абу Яъло ривоятлари

Иbn Абу Шайба, Абу Довуд, Насоий, Аҳмад, Табароний, Байҳақий, Иbn
Асокир ривоятлари

Абу Довуд, Термизий, Насоий, Иbn Можа ва бошқалар ривояти

Бухорий ривояти

Абу Довуд, Байҳақий ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Бухорий ривояти

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Аҳмад, Абу Довуд, Ибн Хузайма, Ҳоким ривоятлари

Насоий ривояти

Муслим, Абу Авона, Насоий ривоятлари

Абу Довуд, Аҳмад ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Бухорий, Муслим ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Насоий, Ибн Абу Осим ривоятлари

Аҳмад, Ҳоким ривоятлари

Насоий, Ҳоким ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Аҳмад, Таёлисий, Бухорий «Адабул-муфрад»да, Ибн Можа, Ҳоким ривоятлари

Абу Довуд ва Ибн Можа ривояти

Абу Довуд, Насоий, Аҳмад, Ибн Хузайма ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Термизий ва Ибн Можа ривояти

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Термизий ривоятлари

Абу Довуд, Ибн Хузайма ривоятлари

Насоий, Аҳмад, Сирож ривоятлари

Ибн Хузайма, Байҳақий, Зиё, Аҳмад, Табароний, Ҳоким ривоятлари

Муслим, Абу Авона, Сирож, Ибн Хузайма, Табароний ривоятлари

Таҳрими – яъни, намоз ичида қилиш ҳаром қилинган ишлардан тийилишнинг бошланиши такбир айтилиши биландир, таҳлили – яъни, мазкур ишларнинг ҳалол қилиниши салом бериш биландир

Абу Довуд, Термизий, Ҳоким ривоятлари

Ибн Аби Шайба ривояти.